

'Zonder verplichten lukt het niet'

De Nederlandse ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap komt eraan. Maar om die rechten concreet te maken, zijn diepe ingrepen nodig in de bestaande wet- en regelgeving. 'Het gaat over de samenleving die we willen hebben.'

Wie op de website van de Verenigde Naties opzoekt welke landen het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap uit 2006 hebben bekrachtigd, ziet dat bijna tachtig landen - waaronder België, China, Marokko, Slovenië en Zuid-Afrika - Nederland al zijn voorgegaan. De voorbereidingen voor ratificatie zijn hier wel in volle gang. In juni verwacht het ministerie van VWS het betreffende wetsontwerp klaar te hebben, zo vertelt projectleider Leon Poffé van VWS op de werkconferentie *Tekenen en dan...?* van de Coalitie voor Inclusie, over het VN-verdrag en de gevolgen.

Staatssecretaris Bussemaker wil de ratificatie in deze kabinetsperiode rond krijgen. Vanaf dat moment moet Nederland het verdrag echt gaan naleven. De Nederlandse wetgeving zal ermee in de pas moeten lopen, in concrete situaties worden rechten gemakkelijker afdwingbaar via de rechter. Na de officiële bekrachtiging staat het verdrag op een hoger plan dan de Nederlandse wet, zodat de rechter zelfs wetten opzij kan zetten wanneer ze niet kloppen met de verdragsartikelen.

Ingrepen in wet- en regelgeving

Luk Zelderloo is secretaris-generaal van een Europese koepel van dienstverleners aan mensen met een beperking, de EASPD. Hij stelt op de conferentie dat het VN-verdrag met zijn bepalingen over gelijkheid, zelfstandigheid en toegankelijkheid, gaat over 'de samenleving die we willen hebben'. Om de rechten van gehandicapten concreet te maken, aldus Zelderloo, zijn diepe ingrepen nodig in de bestaande wet- en regelgeving. 'Zo weten we dat aangepast bouwen, wanneer je dat vanaf de planfase doet, maar 0,17 procent duurder is dan traditioneel bouwen. Wanneer je achteraf moet aanpassen zijn de meerkosten twintig procent. En toch bouwen we niet aangepast. Waarom niet? Omdat de wetgeving niet sterk genoeg is.' Toegankelijkheid is een sleutelwoord in diverse presentaties op de werkconferentie, zoals die van Barbara Heetman, werkzaam bij MEE Amstel en Zaan en vanwege een progressieve spierziekte aangewezen op een rolstoel. Ze leest een eigen column voor over een uitgaansavond die mislukt omdat de portier van een bar haar de toegang weigert. 'Toegankelijkheid moet je gewoon afdwingen', stelt Heetman desgevraagd. 'Kijk maar naar hoe het gegaan is met het rookverbod. Wachten op de goede wil houdt een keer op, zonder verplichten lukt het niet.'

Actiepunten

De werkconferentie is bedoeld om vooruitlopend op de officiële bekrachtiging alvast te verkennen wat nodig is om het VN-verdrag effectief te laten zijn in de Nederlandse samenleving. In werksessies over thema's als arbeid, autonomie en wonen moet het juridische feit dat Nederland op het punt staat zich te binden aan een internationaal verdrag voor de rechten van mensen met een handicap, praktisch handen en voeten krijgen.

Te oordelen naar de stellingen die deze werkwijze aan het eind van de dag oplevert, is dat geen eenvoudige opgave. Sommige actiepunten zijn van een vrij theoretisch niveau, zoals: 'Beeldvorming zit tussen de oren' of 'Behandel mensen als mensen en niet als diensten'. Andere zijn concreter. Zo komt een werkgroep met de oproep zelfstandige ondernemers met een beperking financieel te compenseren voor de meerkosten als gevolg van hun beperking. Een andere pleit voor ondersteuning op de werkplek, zodat mensen met een handicap de kans krijgen op de reguliere arbeidsmarkt mee te draaien.

De door de werkgroepen gecreëerde lijst met enkele tientallen van dit soort actiepunten vormt de basis voor een vervolconferentie in september, waarvan het resultaat aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden. Hopelijk, verzucht organisator Willem de Gooyer in zijn slotwoord, zullen politiek en bedrijfsleven bij die gelegenheid beter vertegenwoordigd zijn. Want deze sectoren hebben de uitnodiging voor [i]Tekenen en dan...?'[i] nog grotendeels naast zich neergelegd. Dat is jammer, want juist voor de wetgevende macht en het bedrijfsleven is nog heel veel werk aan de winkel, bijvoorbeeld op het gebied van een toegankelijke arbeidsmarkt.

Rommelig en ingewikkeld

Martin Schuurman van adviesbureau Kalliope Consult, die in opdracht van de Coalitie voor Inclusie onderzocht hoe Nederland ervoor staat met betrekking tot de rechten in het VN-verdrag, schrijft dat de wetgeving rond werk en inkomen voor mensen met een beperking rommelig en inconsequent is. Gevolg: te weinig mensen met een beperking werken, slechts een klein deel heeft een reguliere baan. Driekwart van de jong gehandicapten in de Wajong bijvoorbeeld werkt niet, de rest is merendeels - vaak tijdelijk - aan de slag in de sociale werkvoorziening. Slechts een op de tien Wajongers werkt bij een gewone baas.

Paul Ongenae van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland die promotieonderzoek doet naar arbeid en handicap, wijst erop dat het niet alleen in het belang is van mensen met een beperking dat zij binnen hun mogelijkheden zelf hun inkomen verdienen. De samenleving als geheel kan zijn voordeel doen met een arbeidspotentieel dat nu nog grotendeels blijft liggen. Ongenae: 'We zullen zeker met de aanhoudende vergrijzing meer gebruik moeten maken van de bijdrage van mensen met een beperking.'

In de werkgroep over de arbeidsmarkt gaat de discussie onder meer over de vele regelingen op dit terrein, die vaak onderling tegenstrijdig zijn. Conny Kooijman van de Landelijke Federatie voor Belangenverenigingen Onderling Sterk, die opkomt voor mensen met een verstandelijke beperking: 'De regels voor het in dienst nemen van mensen met een beperking zijn veel te ingewikkeld. Daar moet echt iets aan veranderen. Soms gebeuren er rare dingen: iemand die van zestien naar twintig uur werk gaat, houdt door de korting op zijn uitkering daarna minder over in plaats van meer.'

Yolan Koster-Dreese van Kenniscentrum CrossOver, dat economische zelfstandigheid van jongeren met een beperking bevordert, memoreert dat haar organisatie vorig jaar een *Botsboek* heeft gepresenteerd voor het signaleren van onderling botsende regelingen waar mensen met een beperking en hun werkgevers op vastlopen. Er zijn veel werkgevers van goede wil, aldus Koster-Dreese, maar ook zij hebben vaak geen

idee waar ze aan beginnen wanneer ze uitkeringsinstantie UWV benaderen met het aanbod een aantal Wajong'ers aan het werk te helpen. 'Wanneer je dan terugbelt om navraag te doen naar de vacatures, is de reactie: ik zorg wel dat ze wat te doen hebben. Vaak beseft men bijvoorbeeld niet dat een Wajong-uitkering mogelijk is voor laag- tot hoogopgeleiden.' De beeldvorming van mensen met een beperking is sowieso nog veel te eenzijdig, beamen de overige discussiedeelnemers. 'Niet zo gek, veel mensen komen nooit iemand met een beperking tegen. Dat alleen al is een reden om te pleiten voor inclusief onderwijs', zo stelt een van hen.

In de onderwijswerkgroep tekenen zich twee partijen af. Inclusie afdwingen door reguliere scholen te verplichten ook leerlingen met beperkingen te accepteren (een aanbeveling die ook Martin Schuurman in zijn rapportage doet) of de geesten rijp maken door scholen die inclusief onderwijs aanbieden te steunen en het goede voorbeeld zijn werk te laten doen. Uiteindelijk komt de werkgroep naar buiten met de aanbeveling dat elke school toegankelijk moet zijn voor leerlingen met een beperking. Op termijn, want er zal wel een overgangperiode van enkele jaren nodig zijn, verwachten de deelnemers.

Markant, maart 2010